

MLJEKARSTVO

MJESEČNIK STRUČNOG UDRUŽENJA MLJEKARSKIH PRIVREDNIH ORGANIZACIJA HRVATSKE

GOD. VIII.

ZAGREB, SRPANJ 1958.

BROJ 7

OSNOVANO JE STRUČNO UDRUŽENJE MLJEKARSKIH ORGANIZACIJA JUGOSLAVIJE

I. Osnutak udruženja

Dne 6. lipnja (juna) 1958. održana je u Zagrebu osnivačka skupština Stručnog udruženja mljekarskih organizacija Jugoslavije.

Na Osnivačkoj skupštini jednoglasno se izjasnilo za osnutak udruženja 47 opunomoćenih predstavnika mljekarskih organizacija iz svih narodnih republika i to iz:

Srbije	11
Hrvatske	17
Slovenije	14
Bosne i Hercegovine	3
Makedonije	1
Crne Gore	1

Osim predstavnika mljekara ovaj su osnivačkoj skupštini prisustvovali predstavnici Sekretarijata za poljoprivredu Saveznog izvršnog vijeća, Saveza poljoprivredno-šumarskih komora FNRJ, Instituta za mlekarkstvo FNRJ, Savezne uprave za veterinarsku službu, Centralnog odbora strukovnog saveza sindikata, Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu, Mljekarske škole Bjelovar, zatim predstavnici radio-službe, štampe i dr.

* * *

Nastojanja, da se osnuje mljekarska organizacija, koja bi okupila mljekare iz čitave zemlje, nijesu nova. Još prije 30 godina — 6. svibnja 1928. — bio je u Zagrebu održan mljekarski kongres i tom prilikom osnovano »Jugoslavensko mljekarsko društvo za kraljevinu Jugoslaviju«. Iako — zbog tadašnjih političkih prilika — društvo nije bilo dugog vijeka, njegov osnutak svjedoči da su mljekare već odavna uočile potrebu osnivanja zajedničke organizacije za rješavanje onih problema, kojima pojedinačno nijesu dorasle.

Prije rata nije bilo više ni pokušaja da se osnuje mljekarska organizacija, koja bi djelovala na području čitave Jugoslavije.

Tokom nekoliko poratnih godina bile su veće mljekare u pojedinim republikama — preko nadležnih direkcija ili uprava — vertikalno povezane do saveznih organa uprave.

Decentralizacijom upravljanja u privredi rasformirani su »AOR-i«, a novoosnovani organi radničkog samoupravljanja u poduzećima preuzeli su brigu oko daljnjeg pravilnog rukovanja. Poduzeća su u to doba imala mnoge zajedničke interese, među kojima treba istaknuti: brigu oko stručnog uzdizanja uposlenog osoblja, koordiniranje napora oko kvantitativnog i kvalitativnog unapređenja proizvodnje, brojna organizaciona, administrativna i ekonomska pitanja u poduzeću i dr.

U tom razdoblju je bilo osnovano Stručno udruženje mljekarskih privrednih organizacija Hrvatske (25. V. 1951), a bili su vršeni pripremni radovi za osnutak sličnih udruženja u Sloveniji i Srbiji. Budući da u spomenutim republikama nijesu bila osnovana udruženja, nije se mogla formirati ni centralna organizacija, koja bi pomagala pri rješavanju općih zadataka.

U času donošenja Zakona o udruživanju u privredi (Sl. list br. 1 od 8. I. 1958.) udruživanje mljekara iz čitave zemlje postalo je hitan i neodložan zadatak. S tim su se saglasile ne samo brojne mljekarske privredne organizacije, nego i organi uprave, koji vode brigu o unapređenju poljoprivrede, stočarstva i mljekarstva u FNRJ.

II. O razlozima osnutka udruženja

Novo je udruženje osnovano s tom svrhom, da rješava i pomaže u rješavanju aktuelne mljekarske problematike. Ona obuhvaća proizvodnju, potrošnju i tržne viške mlijeka, zatim promet mlijekom i mliječnim proizvodima, preradu mlijeka, osnovna sredstva i investicije, kadrove, organizaciona pitanja i zakonske regulative.

Proizvodnja mlijeka u Jugoslaviji iznosi (1956.) 1937 mil. litara, t. j. 118 lit. po stanovniku godišnje, odnosno 0,32 lit. prosječno na dan.

Proizvođači troše 1.069 mil. lit. (104,3 lit. po stanovniku godišnje).

Ukupan tržni višak mlijeka iznosi 868 mil. lit. od čega su proizvođači isporučili potrošačima izravno 453 mil. lit. (53%), a 227 mil. lit. (26%) stavljeno je na tržište preko mljekara, dok 188 mil. lit. nije evidentirano na tržištu, pa se pretpostavlja da je veći dio ovih količina utrošen za ishranu svinja i teladi, a mali dio leži u zalihama mlijeka i mliječnih proizvoda kod proizvođača.

Do god. 1961. predviđa se porast proizvodnje mlijeka za 33%, porast potrošnje mlijeka kod proizvođača za 27% i porast tržnog viška za 70%.

Ovakovo stanje u proizvodnji, a naročito perspektivni porast proizvodnje i tržnih višaka mlijeka jedan je od razloga za formiranje udruženja.

Kvalitet i asortiman mliječnih proizvoda, proizvedenih u mljekarama, još ne udovoljavaju zahtjevima tržišta.

Proizvodi su vrlo neizjednačeni — i to ne samo između dviju raznih mljekarskih poduzeća, nego i unutar istog poduzeća,

Asortiman većine mljekara sastoji se od 1—3 proizvoda, a to se negativno odražava na poslovanje poduzeća već kod neznatnog poremećaja na tržištu mliječnih proizvoda.

Stoga je tipizacija proizvoda, proširenje asortimana i briga o otklanjanju nedostataka u proizvodnji također jedan od osnovnih razloga za osnutak udruženja.

Tržište mlijeka i mliječnih proizvoda u FNRJ još nije dovoljno razvijeno. Broj prodavaonica je malen, oprema nedostatna, a kadrovi nedovoljno stručni. Fizički obim prometa preko trgovačke mreže iznosio je god. 1956. svega 66 milijuna lit. mlijeka i 10.428 tona mliječnih proizvoda u vrijednosti od 29 milijarda dinara. Iste godine bilo je iz Jugoslavije izvezeno 235 vagona mliječnih proizvoda u vrijednosti od 316 milijuna dinara, a uvezeno 1.480 vagona mliječnih proizvoda u vrijednosti od cca 2 milijarde dinara. Prodajnu mrežu treba u najskorije vrijeme znatno proširiti i dopuniti nužnom opremom — prvenstveno rashladnim uređajima, izobraziti potrebno osoblje, a usluge ovih prodavaonica prilagoditi zahtjevima potrošača.

Usklađivanje izvoza i uvoza s proizvodnjom, asortimanom i potrebama tržišta, kontrola kvalitete robe za izvoz, analiza stanja prodajne mreže za mlijeko i mliječne proizvode i predlaganje mjera za njeno prilagođivanje potrebama potrošača u gradovima i ind. centrima, te saradnja s trgovinskom komorom na stručnoj izobrazbi kadrova, uposlenih u ovim prodavaonicama također spada u djelokrug rada novoosnovanog udruženja.

Stanje zgrada i tehnička opremljenost mljekara uz dosadani tempo porasta proizvodnje i tržišnih viškova mlijeka, također su jedan od osnovnih razloga za formiranje novog udruženja.

Mljekare na području FNRJ imale su god. 1956. — a ni tokom 1957. stanje se nije izmijenilo — kapacitet od 1,2 mil. lit. na dan. Mljekare su iste godine prometnule 227 mil. lit., t. j. prosječno 620 tisuća lit. na dan, a kapacitet im je u toku godine — zbog velike sezonske varijabilnosti otkupa — bio korišten sa 25—100%. Osim toga kapaciteti mljekara nijesu svagdje usklađeni s otkupnim rajonima i tržišnim višcima mlijeka, pa je i to jedan od razloga nepotpunog korištenja kapaciteta.

Međutim ukupni tržišni višak mlijeka dvostruko je veći od kapaciteta naših mljekara. To znači, da su kapaciteti mljekara — iako tokom svih 365 dana u godini nijesu potpuno korišteni — još uvijek premali.

Većina je građevinskih objekata u ekonomskom i tehničkom smislu zastarjela ili ne zadovoljava, dok je oprema također najvećim dijelom zastarjela, primitivna i nedostatna.

Više od 50% kapaciteta mljekara zahtijeva temeljitu rekonstrukciju, a da bi se mogli primiti predviđeni tržišni višci do god. 1961. bilo bi potrebno podići nove mljekare s kapacitetom od 1,2 mil. lit.

Za rekonstrukciju starih i gradnju novih mljekara bilo bi potrebno oko 12 milijardi dinara investicija, od čega otpada na zgrade oko 4 milijarde dinara, na domaću opremu 3,5 milijarde dinara, a na uvoznu opremu 4,5 milijarde dinara.

U ove investicije nijesu uračunati iznosi potrebni za preuređenje i proširenje trgovinske mreže, kao ni investicije potrebne za izobrazbu kadrova i naučno-istraživačku službu.

Stanje stručnosti kadrova u mljekarama FNRJ također još ne zadovoljava, pa je potreba oko što. potpunijeg i svrsishodnijeg školovanja stručnog kadra također jedan od bitnih razloga za osnutak udruženja.

Ukupan broj uposlenih radnika i službenika u mljekarama cijeni se na 5.000, od kojih je približno 25% visokokvalificiranih i kvalificiranih radnika, dok su ostali priučeni i nekvalificirani radnici.

Stručni kadar nedostaje postojećim mljekarama, a istovremeno se treba brinuti za pripremu stručnog osoblja, koje će raditi u novim objektima.

Stručna i praktična sprema kvalificiranih radnika je vrlo različita, jer se stiče na razne načine. Čak i kod apsolventata 3 mljekarske škole stručna sprema nije podjednaka, jer se nastavni programi i praktičan rad u toku školovanja razlikuju.

U ovaj djelokrug spada i saradnja s fakultetima u cilju teoretske i praktične izobrazbe potrebnih kadrova s visokoškolskom spremom, kao i radi usmjeravanja naučno-istraživačkog rada prema potrebama razvoja ove grane privrede.

III. Zadaci udruženja

Iz naprijed iznijetih razloga za osnutak udruženja proizlaze i njegovi zadaci. U Statutu novoosnovanog udruženja koji je prihvaćen na osnivačkoj skupštini formulisani su ovi zadaci udruženja:

- da prati savremene naučne tekovine u vezi sa proizvodnjom, obradom i preradom mlijeka u cilju pripreme i unapređivanja mljekarstva i poboljšanja kvalitete mliječnih proizvoda i o tome obavještava svoje članove, zainteresirane komore, državne organe i druge ustanove i organizacije;

- da vrši ekonomske analize o stanju i perspektivama razvoja mljekarstva, saraduje i predlaže nadležnim državnim organima mjere za rješavanje istih;

- da daje mišljenja i prijedloge o rekonstrukciji postojećih i prati izgradnju novih mljekarskih pogona;

- da vrši analize produktivnosti rada, rentabiliteta i troškova proizvodnje svojih članova;

- da vrši analizu tržišta, prati cijene i o tome obavještava svoje članove;

- da saraduje sa stočarskom službom kod svih mjera koje se tiču proizvodnje mlijeka;

- da vodi propagandu za veću potrošnju mlijeka i mliječnih proizvoda;

- da saraduje sa privrednim organizacijama koje se bave proizvodnjom mljekarskih uređaja i prati potrebu u reprodukcijom materijalu svojih članova;

- da saraduje na izradi standarda i propisa iz grane mljekarstva;

- da izdaje stručne publikacije i druge informacije iz oblasti mljekarstva;

- da daje prijedloge za podizanje i usavršavanje kadrova za potrebe mljekarstva;

- da proučava probleme specijalizacije proizvodnje i o tome daje preporuke svojim članovima;

— da organizira stručna savjetovanja, izložbe i ocjenjivanje mliječnih proizvoda za svoje članove;

— da radi na održavanju i razvijanju poslovnog morala i dobrih odnosa kod svojih članova i bori se protiv monopolizma, špekulacije i drugih negativnih mjera;

— da najtješnje saraduje s Institutom za mlekarstvo FNRJ, fakultetima, mljekarskim školama te drugim ustanovama i organizacijama koje se bave problemima mljekarstva;

— da izvršava zadatke koje mu povjeri Savez poljoprivredno-šumarskih komora Jugoslavije.

IV. Organizacija udruženja

Unutrašnja organizacija propisana je Statutom koji je donijet na osnovu Zakona o udruživanju u privredi i prihvaćen na osnivačkoj skupštini.

Statutom je predviđeno, da je udruženje samostalna organizacija, kojom upravljaju njeni članovi preko svojih predstavnika.

Članstvo u udruženju je dobrovoljno.

Članom može postati svaka privredna organizacija, koja se bavi obradom i preradom mlijeka i mliječnih proizvoda, a mogu se učlaniti i privredne organizacije iz drugih privrednih grana i oblasti, kao i ustanove i profesionalna udruženja sa teritorija Jugoslavije, čija djelatnost služi unapređenju mljekarstva.

Svi članovi udruženja imaju jednaka prava i dužnosti.

Preporuka i zaključci, koje donosi upravni odbor ili skupština udruženja, kao i zaključci Saveza poljoprivredno-šumarskih komora Jugoslavije obavezni su za sve članove udruženja i ovi su ih dužni provoditi u život.

Udruženjem upravljaju članovi preko svojih izabranih predstavnika i slijedećih organa: skupštine, upravnog odbora, nadzornog odbora i sekcija.

Najviši organ udruženja je skupština, koju sačinjavaju izabrani predstavnici učlanjenih organizacija. Mandat izabranih predstavnika traje dvije godine.

Redovnu skupštinu saziva upravni odbor jedamput u dvije godine, a po potrebi u međuvremenu saziva vanredne skupštine.

Skupština donosi zaključke i preporuke većinom glasova prisutnih članova, a zaključci su punovažni ako je prisutno više od polovice predstavnika članova.

Radom udruženja upravlja upravni odbor. Ovaj se sastoji od 15 članova, od kojih 8 bira skupština iz redova izabranih predstavnika članova. Pored ovih ulaze u upravni odbor predstavnici republičkih sekcija udruženja, i sekretar udruženja.

Na osnivačkoj skupštini udruženja skupština je izabrala ove članove upravnog odbora:

N. R. Srbija —

1. Lazić Svetozar, Gradska mljekara, Novi Sad
2. ing. Gitarić Tomislav, Kragujevac.

N. R. Hrvatska —

3. Leaković Stjepan, TMP »Pionir«, Županja
4. Gavran Jovo, »Zdenka«, Vel. Zdenci;

N. R. Slovenija —

5. ing. Bajec Viktor, Ljubljanske mlekarne, Ljubljana
6. ing. Kervina Franc, Poljopr. šum. fakultet, Ljubljana;

N. R. B. i H. —

7. ing. Parijez Simo, Centralna mljekara, Sarajevo;

N. R. Makedonija —

8. Gajdovski Blagoje, mljekara, Prilep.

U **upravni odbor** udruženja je također izabran i predstavnik Instituta za mlekarstvo FNRJ namjesto predstavnika sekcije NR Crna Gora.

U **nadzorni odbor** udruženja skupština je izabrala drugove:

1. Vilner Drago, TMP Osijek
2. Bratec Rudi, mljekara Ptuj
3. Rukavina Lujo, Konzumna mlekar, Beograd-Zemun.

Na skupštini su također izabrani zamjenici članova upravnog i nadzornog odbora, koji — saglasno odredbama Statuta — ulaze u upravni odbor, ako se isprazni neko mjesto člana upravnog odbora prije isteka mandata.

Odmah nakon skupštine novoizabrani upravni odbor održao je svoju prvu sjednicu i na istoj izabrao za predsjednika Udruženja, druga Stipu Leakovića.

Upravni odbor — u smislu Statuta — održava sjednice po potrebi, a najmanje jedamput u 2 mjeseca. Sjednica se može održati ako istoj prisustvuje više od polovice članova, a odluke se donose većinom glasova, prisutnih članova.

Sekcije udruženja osnivaju se po teritorijalnom principu i to za svaku republiku, s tim, što su članovi sekcije članovi udruženja s teritorija dotične republike.

Sekcija ima svoj odbor, koji se sastoji od 7—15 članova, a bira ga plenum sekcije.

Rad sekcija u okviru udruženja regulira se pravilima koja — na prijedlog plenuma — donosi upravni odbor udruženja.

Teritorijalna sekcija obavlja slijedeće poslove:

- donosi plan rada za određeni vremenski period;
- utvrđuje predračun prihoda i rashoda sekcije i završni račun i predlaže upravnom odboru udruženja;
- prikuplja statističke podatke i analize;
- predlaže tehničke mjere i način na koji će iste izvršiti;
- proučava i predlaže mjere u pogledu tržišta, cijena kao i drugih faktora koji utječu na unapređenje grane za koje je sekcija osnovana;
- daje upravnom odboru i republičkim organima prijedloge i mišljenja o nacrtima pravnih propisa iz republičkog zakonodavstva;

- prikuplja članski doprinos od svojih članova;
- surađuje s republičkim organima uprave, drugim privrednim i društvenim organizacijama na rješavanju problema iz proizvodnje, prerade i prometa mlijeka i mliječnih proizvoda;
- radi i na drugim poslovima koje joj stave u dužnost organi udruženja.

Rad sekcije obavlja se kroz plenum i odbor. Plenum sačinjavaju predstavnici svih članova udruženja s područja dotične republike, a odbor sačinjavaju na plenumu izabrani predstavnici.

Sekcija ima sekretara, koji je po svom položaju član odbora sekcije, a — po zaključku skupštine — i član upravnog odbora udruženja.

Teritorijalna sekcija ima zaseban predračun prihoda i rashoda, koji ulazi kao posebna glava u predračun prihoda i rashoda udruženja.

Za pojedina stručna i ostala pitanja udruženje mora osnovati stručne odbore ili komisije, koji su savjetodavni organi.

Isto tako udruženje može radi ostvarivanja svojih zadataka osnivati **ustanove** kao što su: biroi, instituti, laboratorija i t. d., a može — u zajednici s komorom i drugim društvenim organizacijama — osnovati i zajedničku ustanovu. Svaka takova ustanova ima svoja pravila, koja donosi upravni odbor udruženja, i svoje organe upravljanja, dok nadzor nad njenim radom, te financijskim i materijalnim poslovanjem, vrši upravni odbor udruženja.

Za obavljanje stručnih i administrativnih poslova udruženje ima svoj **sekretarijat**, kojemu je na čelu sekretar. Na osnivačkoj skupštini udruženja za sekretara je izabran ing. Moma Stambolić, dosadašnji direktor mljekare u Kranju.

Prihodi za ostvarivanje zadataka udruženja ostvaruju se iz doprinosa članova, naknada za usluge, dotacija i subvencija, poklona i drugih vanrednih prihoda od rada udruženja.

Visinu članskih doprinosa određuje upravni odbor prema ekonomskoj snazi članova. Osnovicu doprinosa određuje skupština Udruženja uz saglasnost Saveza poljoprivredno šumarskih komora Jugoslavije.

Članski doprinosi uplaćuju se tromjesečno unaprijed.

Po odluci upravnog odbora udruženja može osnivati fondove za unapređenje pojedinih grana privrede ili za izvršenje zadataka udruženja.

Udruženje je dužno da — preko svojih članova — provodi u život mjere, koje odredi Savez poljoprivredno šumarskih komora FNRJ, da vrši ili organizira vršenje određenih stručnih poslova, da surađuje u pripremama propisa, na ekonomskim analizama i elaboratima iz svoje grane na zahtjev S. P. Š. K., kojoj treba da dostavlja i zapisnike svojih sjednica.

Udruženje može prestati s radom kad takovu odluku donese najmanje dvije trećine njegovih članova i kad se s tom odlukom saglasi Savez poljoprivredno šumarskih komora.

U slučaju prestanka s radom imovina Udruženja se predaje na upravljanje organizaciji, koja nastavi s radom i zadacima iz djelokruga udruženja, a ako takova ne bi postojala — Savezu poljoprivredno šumarskih komora Jugoslavije.